

Харків 2024

Зміст програми **«Історія України»**

Вступ до історії України

Історія України як наука. Періодизація історії України. Джерела з історії України: речові, усні, писемні, візуальні.

Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст.

Люблінська унія та її вплив на українські землі. Зміни в соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорозької Січі. Повстання 1590-х рр. Братський рух. Утворення УГКЦ.

Українські землі у складі Речі Посполитої в першій половині XVII ст.

Зміни в соціально-економічному житті. Морські походи козаків. Участь українського козацтва у війнах Речі Посполитої проти Московського царства та Османської імперії. Козацькі повстання 1620-1630-х рр. «Ординація Війська Запорозького...». Відновлення вищої православної церковної ієрархії 1620 р.

Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Національно-визвольна війна українського народу. Зміни в суспільно-політичному житті. Утворення української козацької держави - Війська Запорозького. Внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність уряду Богдана Хмельницького.

Козацька Україна наприкінці 50 - 80-х рр. XVII ст.

Внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність гетьманів козацької України 50 - 80-х рр. XVII ст. Занепад Правобережжя. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Адміністративно-територіальний устрій Слобідської України.

Українські землі наприкінці XVII - в першій половині XVIII ст.

Гетьманщина в 1687-1709 рр. Повстання під проводом Семена Палія (1702-1704 рр.). Північна війна і Україна. Внутрішньополітична діяльність гетьманів козацької України 20 - 30-х рр. XVIII

ст. Обмеження автономії Гетьманщини. Діяльність Першої Малоросійської колегії, «Правління Гетьманського уряду» (1734-1750 рр.). Києво-Могилянська академія.

Українські землі в другій половині XVIII ст.

Внутрішня політика останнього очільника Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація Запорозької Січі. Ліквідація автономії Гетьманщини. Опришківський та гайдамацький рухи. Зміни в політичному становищі Правобережної України та західноукраїнських земель після поділів Речі Посполитої (1772, 1793, 1795 рр.). Реформи Марії Терезії та Йосифа II та їх вплив на українські землі.

Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII- в першій половині XIX ст.

Адміністративно-територіальний поділ українських земель у складі Російської імперії. Українське національне відродження: початок, періоди й особливості. Відновлення українського козацтва в час французько-російської війни. Кирило-Мефодіївське братство. Поширення в Україні російського та польського суспільних рухів. Початок промислового перевороту.

Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII - в першій половині XIX ст.

Адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель. Початок національного відродження. Діяльність «Руської трійці». Альманах «Русалка Дністровая». Західноукраїнські землі в європейській революції 1848- 1849 рр. Діяльність Головної Руської Ради (1848-1851 рр.). Досвід парламентаризму.

Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.

Події Кримської війни 1853- 1856 рр. на українських землях та поразка Російської імперії. Реформи 1860-1870-хрр. і процеси модернізації в Україні. Українські підприємці. Політика російського царизму щодо України. Розвиток громадівського руху. Журнали «Основа», «Громада», «Київська старина». Діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства» (1873-1876 рр.). Братство тарасівців. Національне відродження кримськотатарського народу.

Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.

Політика австрійського уряду щодо західноукраїнських земель. Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта». Українські видання: «Правда», «Діло», «Записки Наукового товариства імені Шевченка». Розвиток кооперативного руху. Трудова еміграція. Політизація українського національного руху та утворення перших політичних партій.

Українські землі у складі Російської імперії на початку ХХ ст.

Утворення монополістичних об'єднань в Україні. Земельна реформа Петра Столипіна та її вплив на Україну. Консолідація української нації. Створення політичних партій Наддніпрянщини. Самостійницька й автономістська течії в національному русі. Події революції 1905-1907 рр. в Україні. Діяльність українських парламентських громад в I та II Державних Думах. Діяльність «Просвіти». Посилення російського імперського наступу на Україну в 1907-1914 рр.

Українські землі у складі Австро-Угорщини в 1900-1914 рр.

Становище промисловості та сільського господарства. Радикалізація українського політичного руху. Вплив УГКЦ на формування національної свідомості населення західноукраїнських земель.

Україна в Першій світовій війні.

Україна в геополітичних планах країн Антанти і Центральних держав. Війна та українські політичні сили. Головна українська рада. Союз визволення України. Загальна українська рада. Военні дії на території України в 1914— 1917 рр. Українці в арміях воюючих держав. Українські січові стрільці. Політика Російської імперії та Австро-Угорщини на українських землях у 1914-1917 рр.

Українська революція.

Революційні події в Україні в 1917- на початку 1918 р. Українізація армії. Еволюція поглядів політичних сил України в питанні самовизначення. Універсали Української Центральної Ради. Відносини УЦР з Тимчасовим урядом та більшовицькою Росією. Проголошення УНР. Кримськотатарський національний рух. «Всеукраїнський з'їзд рад» у м. Харків. Перша війна більшовицької Росії з УНР. Бій біля станції Крути. Події 1917 р. в Криму. Проголошення незалежності УНР. Окупація більшовицькою Росією України. Берестейський мирний договір. Вигнання більшовиків із території УНР. Похід Петра Болбочана на Крим. Конституція УНР.

Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918 – 1920 рр.)

Брестський мир між УНР та державами Четверного союзу, Військова конвенція УНР з Німеччиною та Австро-Угорщиною. Прийняття Конституції УНР. Державний переворот і утворення Української Держави. Утворення ЗУНР. Прихід до влади Директорії. Акт злуки УНР та ЗУНР. Окупація військами Антанти півдня України. Денікінський режим в Україні. «Київська катастрофа». Більшовицький режим в Україні. Друга радянсько-українська війна. Прийняття Конституції УСРР 1919 р. Перший «Зимовий похід» Армії УНР. Варшавська угода між УНР та Польщею. Польсько-радянська війна на території України. Утворення Галицької СРР. Другий «Зимовий похід» Армії УНР.

Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні

Масовий голод у південних губерніях УСРР. Антирелігійна кампанія. Неп в УСРР. Входження УСРР до складу СРСР. Утворення Кримської АСРР. Національна політика радянської влади в УСРР. Молдавська АСРР. Суспільно-політичне життя. Ліквідація багатопартійності. Політика коренізації/українізації в УСРР. Згорання непу і перехід до директивної економіки. Індустріалізація. Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих.

Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні.

Форсована індустріалізація, Насильницька колективізація. Примусові хлібозаготівлі. Опір селянства. Голодомор 1932-1933 рр. - геноцид Українського народу. Масштаби та наслідки Голодомору. Масові репресії та їх ідеологічне виправдання більшовицьким режимом. Політичні процеси 1920-хпочатку 1930-х рр. Згорання українізації. Ідеологізація суспільного життя в Україні. Культ особи. Великий терор. Биківня та інші місця масових поховань жертв репресій. Національно-демографічні зміни. Розстріляне відродження. Антирелігійна кампанія.

Західноукраїнські землі (1921 – 1938 рр.)

Правовий статус українських земель у складі Польщі. Національна політика та міжнаціональні відносини. Економічне і соціальне становище населення. Українська кооперація. Просвітні організації краю. Українські політичні і громадські організації. Українська військова організація та ОУН. Українські землі у складі Румунії. Татарбунарське повстання. Суспільно-політичне життя. Українські землі у складі Чехословаччини. Правовий статус Закарпаття. Суспільно-політичне й соціально-економічне життя. Карпатська Україна. Карпатська Січ.

Україна під час Другої світової війни (1939 - 1945 рр.)

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Окупація Червоною армією Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії. Радянізація. Масові політичні репресії 1939— 1940 рр. Початок німецько-радянської війни. Бойові дії в 1941-1942 рр. Відступ Червоної армії. Мобілізаційні заходи. Злочини комуністичного тоталітарного режиму. Окупація України військами Німеччини та її союзниками. «Новий порядок». Масове знищення мирного населення. Голокост. Український визвольний рух. Проголошення Акта відновлення Української Держави. Поліська Січ. Українська повстанська армія. Українсько-польське протистояння. Радянський партизанський рух. Бойові дії 1942-1943 рр. Вигнання німецьких військ та їхніх союзників з Правобережної та Південної України. Депортація кримських татар та інших народів Криму. Завершення бойових дій на території України. Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй. Внесок українського народу в перемогу над нацизмом. Українське питання на Тегеранській, Ялтинській і Потсдамській конференціях. Ціна війни.

Післявоєнна відбудова та розвиток України в 1945 – початку 1950-х рр.

Україна - співзасновниця ООН. Встановлення кордонів УРСР у міжнародних договорах. Посилення радянізації та репресії у західних областях УРСР. Український визвольний рух у 1944-1950-хрр. Обмін населенням між Польщею й УРСР. Масові депортації (1944- 1946 рр.). Операції «Вісла» і «Захід». Ліквідація УГКЦ. Внутрішньополітична й економічна ситуація в УРСР. Масовий голод 1946-1947 рр. Ідеологічні кампанії. «Чистки» творчої інтелігенції.

Україна в умовах десталінізації (1953 - 1964 рр.)

Зміни адміністративно-територіального устрою УРСР. Участь українців у повстаннях у сталінських концтаборах. XX з'їзд КПРС. Десталінізація і лібералізація суспільного життя. Зміни

адміністративно-територіального устрою: входження Кримської області до складу УРСР. Зміни в управлінні господарством. Зародження дисидентського руху та його течії. «Шістдесятництво». Антирежимні виступи 1960-х рр.

Україна в період загострення кризи радянської системи(середина 1960 – початок 1980-х рр.)

Ідеологічні орієнтири партійно-радянського керівництва. Конституція УРСР 1978 р. Економічна ситуація в УРСР. Дисидентський рух: течії, форми і методи боротьби. Українська громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод. Самвидав. Кримськотатарський національний рух.

Розпад Радянського Союзу та відродження незалежності України

Початок перебудови в СРСР. Чорнобильська катастрофа. Стан економіки. Шахтарські страйки. Гласність і політичний плюралізм. Український національно-демократичний рух. Зміни в політичному керівництві УРСР. Формування багатопартійної системи. Вибори до Верховної Ради УРСР і до місцевих рад 1990 р. Декларація про державний суверенітет України. Революція на граніті. Створення Автономної Республіки Крим (АРК). Меджліс кримськотатарського народу (червень 1991 р.). Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р. Акт проголошення незалежності України. Референдум і вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Розпад СРСР. Міжнародне визнання України.

Становлення України як незалежної держави. Творення нової України.

Заснування Збройних Сил України. Прийняття Конституції України. Прийняття державної символіки. Формування інституту громадянства та соціально-економічні реформи наприкінці ХХ - на початку ХХІ ст.: приватизація засобів виробництва, лібералізація цін, грошова реформа, диференціація суспільства. Інтегрування України у світове співтовариство. «Революція гідності» та європейський вибір України. Початок російсько-української війни (2014 р.). Україна та ЄС. Міжнародна політика України в 2014-2023 рр. Повномасштабна агресія РФ проти України у 2022-23 рр. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Реакція світової спільноти.

Програма відповідає вимогам до програм НМТ з історії України 2024 року, а також Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 06 березня 2024 року

№ 266, зареєстрованому у Міністерстві юстиції України 14 березня 2024 року за № 379/41724).

Програму для вступного випробування з історії України розроблено з урахуванням програм для загальноосвітніх навчальних закладів.

Форма вступного випробування – усна співбесіда.

Структура співбесіди: співбесіда складається із виконання 3 завдань: на знання термінології та хронології (14 балів), на вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки (20 балів) та на знання фактичного матеріалу із запропонованих у програмі тем (20 балів).

Критерії оцінювання: максимальна сума балів за виконання всіх завдань - **54 бали**. Знання вступника з дисципліни оцінюється за такими критеріями:

завдання на знання термінології та хронології

11-14 балів – отримано правильну відповідь, вступник вільно володіє матеріалом, може наводити приклади та аналогії.

6-10 бали – вступник демонструє знання хронології, проте не завжди точно може співвідносити подію з конкретним історичним періодом чи явищем.

завдання на вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та знання фактичного матеріалу

16-20 балів – вступник глибоко і всебічно знає зміст дисципліни, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує теоретичні знання при відповіді на запитання, висловлює своє ставлення до тих чи інших дискусійних питань, демонструє високий рівень теоретичної підготовки;

11-15 балів - вступник здебільшого оперує теоретичними знаннями з дисципліни, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або брак стабільних знань;

6-10 балів - відповідаючи на запитання, вступник виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Якщо вступник набрав **не менше 8 балів**, то загальна сума балів переводиться у шкалу 100-200 згідно з Таблицею 3 переведення тестових балів з історії України національного мультипредметного тесту (НМТ) (Додаток 5 до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році).

**Таблиця переведення тестових балів тесту з історії України
НМТ до шкали 100–200**

Тестовий бал	Бал за шкалою 100–200
8	100
9	105
10	111
11	116
12	120
13	124
14	127
15	130
16	132
17	134
18	136
19	138
20	140
21	141
22	142
23	143
24	144
25	145
26	146
27	147
28	148
29	149
30	150
31	151
32	152

Тестовий бал	Бал за шкалою 100–200
33	154
34	156
35	158
36	160
37	163
38	166
39	168
40	169
41	170
42	172
43	173
44	175
45	177
46	179
47	181
48	183
49	185
50	188
51	191
52	194
53	197
54	200

Список рекомендованих джерел та літератури

- Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. – К., 1993.
- Багалій Д. Історія Слобідської України. – Харків, 1991.
- Безотосний М. Україна в добу сталінщини: Історія опору. – К., 2002.
- Бойко О. Історія України в ХХ ст. (20-90-ті роки) – Ніжин, 1994.
- Бойко О. Історія України (запитання і відповіді). - К., 1997.
- Борисенко В. Курс української історії з найдавніших часів до ХХ століття. – К., 1996.
- Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. – К., 1995.
- Веселова О., Марочко В., Мовчан О. Голодомори в Україні 1921-1923. 1932-1933. 1946-1947. Злочини проти народу. – К., 2000.
- Ветров Р. Політичні партії України на початку ХХ століття (1900-1925 рр.). 1997.
- Винокур О., Трубчанінов С. Давня і середньовічна історія України. – К., 1996.
- Вівчарик М.М. Українська нація: витоки, становлення і сьогодення: Навч. посіб. – К., 2003. – 280 с.
- Гісем О.В., Мартинюк О.О. Історія України. 10-11 класи: Наочний довідник / О.В.Гісем, О.О.Мартинюк. - К.;Х.: Веста, 2007.
- Гісем О.В., Мартинюк О.О., Трухан О.Ф. Історія України. 7-9 класи: Наочний довідник / О.В. Гісем, О.О. Мартинюк, О.Ф. Трухан. - К.; Харків: Веста, 2007.
- Голобуцький В. Запорозьке козацтво. – К., 1994.
- Грицак Я. Нариси Історії України: Формування модерної української нації ХІХ-ХХ ст. – Київ: Генеза, 2000.
- Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К., 1992.
- Грушевський М. Історія України-Руси - т. І-Х. – К., 1990-1997.
- Гунчак Т. Україна. Перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К., 1993.
- Гутній О. Українська козацька держава в другій половині ХVІІІ ст.: кордони, населення, право. - К., 1996.
- Державний центр Української Народної Республіки в екзилі: статті і матеріали. – К., 1993.
- Дорошенко Д. Нарис історії України – т.1-2. – К., 1991.
- Енциклопедія українознавства: т.1-10. – Львів. 1993-2000.
- Енциклопедія української діаспори – т.1-7. – К., 1995.

- Заставний Ф. Українська діаспора. Розселення українців у зарубіжних країнах. – Львів, 1991.
- Ісаєвич Я. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI-XVIII ст. – К., 1966.
- Історія суспільних рухів і політичних партій в Україні (XIX ст.-1920 р.). – Львів, 1993.
- Історія України в особах. IX-XVIII ст. – К., 1993.
- Історія України в особах. XIX-XX ст. – К., 1995.
- Історія України: Нове бачення – т. 1-2. – К., 1995-1996.
- Історія українського війська – т. 1-2. – Львів, 1992-1993.
- Історія української еміграції. – К., 1997.
- Історія української культури. – К., 1994.
- Калініченко В.В., Рибалка І.К. Історія України. Ч.ІІІ. 1917-2003. Підручник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Харків, 2004.
- Кардаш П. Злочин: Політичні злочини проти українства від Петра I і до незалежності 1991 р. – К., 2003.
- Касьянов Г. В. Danse macabre: голод 1932–1933 років у політиці, масовій свідомості та історіографії (1980-ті — початок 2000-х). – К., 2010.
- Касьянов Г. В. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії / Г. В. Касьянов. – К.: Наш час, 2008.
- Коріненко П. С. Новітня історія України (1939 – 2007 рр.). / П. С. Коріненко, М. В. Бармак, В. Д. Терещенко – Ч. IV. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2007.
- Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України. – К., 1996.
- Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні XX ст. – К., 1997.
- Крип'якевич І. Історія України. – Львів, 1992.
- Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX-1939). – Івано-Франківськ, 1993.
- Кульчицький С. В. Історія України: Довідник для абітурієнтів та школярів загальноосвітніх навчальних закладів. / С. В. Кульчицький, Ю. А. Мицик, В. С. Власов. - К.: Літера ЛТД, 2009.
- Кульчицький С. Комунізм в Україні: Перше десятиріччя (1919-1928). – К., 1996.
- Лисак-Рудницький І. Нариси з історії нової України. – Львів, 1992.
- Литвин М., Науменко К. Історія галицького стрільцтва. – Львів, 1991.
- Лукінюк М.В. Обережно: міфи ! Спроба системного підходу до висвітлення фальшувань історії України. – К., 2003.
- Нариси з історії українського національного руху. – К., 1994.

- Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Довідник – ч.1-2. – К., 1997.
- Незалежність України: історичні витоки і перспективи. – К., 1997.
- Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного розвитку українського народу. – К., 1991.
- Політична історія України ХХ століття – т.1-6. – К., 2002-2004.
- Полонська-Василенко Н. Історія України – т. 1-2. – К., 1992.
- Пономарьов А. Українська етнографія. Курс лекцій. – К., 1994.
- Потульницький В. Українська і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії ХVII-ХХ ст. – К., 2002.
- Реєнт О. Україна в імперську добу (ХІХ – початок ХХ ст.). – К., 2003.
- Рибалка І. Історія України. Підручник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів – ч.1-2. – Харків, 1995-1997.
- Свідерський Ю. Ю Давня і середньовічна історія України – Ч. І. / Ю. Ю. Свідерський, В. М. Окаринський. – Тернопіль: Астон, 2007.
- Слюсаренко А., Гусєв В., Литвин В. та ін. Новітня історія України (1900-2000): Підручник для історичних спеціальностей вузів. – К., 2002.
- Субтельний О. Україна: історія – К., 1993.
- Танцюра В., Греченко В., Калініченко В. Політична історія України: Посібник для вузів. – К., 2002.
- Терещенко Ю., Курило В. Історія України: Навчальний посібник. – Кн.2.- К., 1995.
- Україна у ХХ столітті (1900-2000): Збірник документів і матеріалів. – К., 2000.
- Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті: Документи і матеріали – т.1-3. – Мюнхен, 1983.
- Українське козацтво: Мала енциклопедія. – Київ, Запоріжжя. 2002.
- Чумак В. Україна і Крим: Спільність історичної долі. Феномен на межі Європи та Сходу. – К., 1993.
- Шаповал Ю. Україна ХХ століття: Особи та події в контексті важкої історії. – К., 2001.
- Щербак В.О. Українське козацтво: формування соціального стану : Друга половина ХV – середина ХVII ст. – К., 2000.
- Щербакова О. Історія України (із серед. ХVII до кінця ХІХ ст.) : Навчальний посібник. – Дніпропетровськ, 2003.
- Яворницький Д. Історія запорозьких козаків – т. 1-3. – Львів, 1990-1992.
- Яковенко Н. М. Вступ до історії = An Introduction to History" – Київ : Критика, 2007.

- Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття". - Київ: Генеза, 1997.
- Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна". – Київ: Наукова думка, 1993.

Голова фахової атестаційної комісії

Андрій ТОКАРЕВ

Затверджено на засіданні Приймальної комісії університету
протокол № 2 від 15 квітня 2024 р.

Відповідальний секретар приймальної комісії

Сергій ЄЛЬЦОВ